

POLITISK

KUNST

Indholdsfortegnelse

3	Indledning
4	Øjnene, der ser
6	Global kvindekamp og frihed
8	Forbrug og affald
10	Fortidens slavehandel og nutidens flygtninge
12	Kampen for natur og miljø
14	Udstilling

Undervisningsmateriale udviklet af:

Anna Rønne
Sarah Strunge
Kyla Andersen
Annika Nilsson
Emmeline Werner

Lay out:

Frederikke Becher

NOAH Friends of the Earth

Drømmenes værdikæder er skabt i samarbejde mellem miljøorganisationer i Danmark (NOAH), Mozambique (JAI), Indonesien (Walhi), Paraguay (Heñói) og Indien (PJCI), samt kunstnerkollektivet Institut for Evige Utopier.

Målet er at bruge kunst til at sætte fokus på de forbindelser, der eksisterer mellem det globale Syd og Nord, mellem de steder og de mennesker, der udvinder råmaterialer og de steder og mennesker, der forbruger dem. Vi sætter fokus på tin til mobiltelefoner, soja til svinefoder, palmeolie til make up, gas til el og bomuld til tøj.

Projektet er støttet af Udenrigsministeriets Oplysnings og Engagements-pulje.

Velkommen til billedkunstforløbet om politisk kunst.

Det handler om øjnene, der ser. Har du hørt det udtryk før? Faktisk gælder det også, når vi taler om politisk kunst. Alle billeder er nemlig udtryk for et særligt blik eller perspektiv på verden. Når vi står overfor et kunstværk, ser vi med kunstnerens øjne for en stund. Der er derfor stor forskel på et fornemt portræt af kongen, som han selv har bestilt fra sin hofmaler, og et maleri af bondens fattige kår, som en kunstner har ønsket at sætte til debat. Man kan faktisk sige, at kunsten i begge tilfælde er politisk. Den er nemlig et kraftfuldt værktøj til at påvirke andres syn på en sag. Både når kongen vil kommunikere til befolkningen, at han er en pålidelig og god hersker, og når en kunstner vil ændre noget ved samfundet.

I dette forløb skal vi se på billeder af begge slags. Dem, der styrker vores verdenssyn, og dem, der udfordrer det. Vi skal stille skarpt på værkerne og lægge mærke til, hvem der ser og hvem, der bliver set på. Og så skal du selvfølgelig også eksperimentere med selv at skabe billeder set gennem dine øjne.

Lad os se at komme i gang!

Øjnene, der ser

I første kapitel skal vi prøve at lægge mærke til, hvem, der står bag værket og hvem, der portrætteres. Et billede er ikke neutralt, men derimod et udtryk for afsenderens synsvinkel eller perspektiv på personen eller situationen på billedet. Derfor kan det være godt at notere sig, hvem, kunstneren er, og hvem, vi ser i billedet.

Hvis man vil sætte begreber på, kan man sige, at kunstneren er subjekt. Det er nemlig denne person, der aktivt bestemmer, hvordan motivet iscenesættes. Objektet derimod har ikke så tit indflydelse på det færdige billede. Derfor kan man kalde det for objekt. Subjektet er aktivt, objektet er passivt. Senere skal vi lege med at bytte rundt på rollerne.

Portræt af Frederik 4., J.S. du Wahl, ca. 1720
Kongernes Samling, Rosenborg Slot

H.A. Brendekilde, Udslidt, 1889. Olie på lærred.
Fotokredit: Kunstmuseum Brandts

Albert Eckhout: Tupi-Kvinde, 1641
Fotograf John Lee, Nationalmuseet Danmark

Jeanette Ehlers: Whip It Good, 2014

ANALYSEOPGAVE:

Tag først et kig på billederne her på siden. Det ene er malet af den hollandske maler, Albert Eckhout, som blev udsendt til landets **koloni** i Brasilien i 1641. Det andet er fra en performance fra vores egen tid af den danske kunstner Jeanette Ehlers som har rødder i Trinidad i Caribien, en tidligere britisk koloni. Hvilke forskelle er der mellem de to værker, synes du? Er motivet subjekt eller objekt?

PRAKTISK ØVELSE: Portræt

Nu skal vi eksperimentere med forholdet mellem **subjekt** og **objekt**. Hvordan forandres billedet, hvis objektet går fra at være passivt til at have indflydelse på, hvordan det vil portrætteres? Det skal vi undersøge nu. Gå to og to sammen. I skal nu lave et portræt af hinanden, hvor du som **motiv** selv bestemmer, hvordan du vil iscenesættes. Hvilke ting skal indgå i billedet? Hvordan vil du gerne sidde, stå eller bevæge dig? Er du f.eks. i færd med noget, du kan lide at lave? Som kunstner vælger man selv teknikken, man vil arbejde med: tegning, fotografi eller collage.

God fornøjelse!

Global kvindekamp og frihed

Et motiv, der går igen gennem hele kunsthistorien, er kvindefiguren. I dette kapitel skal vi se på kvindefiguren som objekt og kvindefiguren som subjekt. Vi skal se på værker, der forsøger at udtrykke frihed for kvinden. Og du skal selv eksperimentere med at klippe en kvindefigur ud af et billede, hvor hun er passiv, og sætte hende i en ny kontekst, som du forbinder med frihed.

Udsnit af Botticelli-maleri, ca. 1482

ANALYSEOPGAVE:

Tag et kig rundt på siden. Der er både skulpturer, et maleri og et foto. Der er værker fra helt gamle dage og fra vores egen tid. Prøv at peg på to værker, som du synes er meget forskellige. Hvordan vil du beskrive forskellene? Er der et af billederne, du forbinder med større frihed end det andet? En ting du kan fokusere på er figurernes kropssprog. Fælles for flere af figurerne er, at de har armene i vejret og/eller armene om hinanden. Er der alligevel forskel på udtrykkene? Er der nogle figurer, du ser som mere handlekraftige end andre?

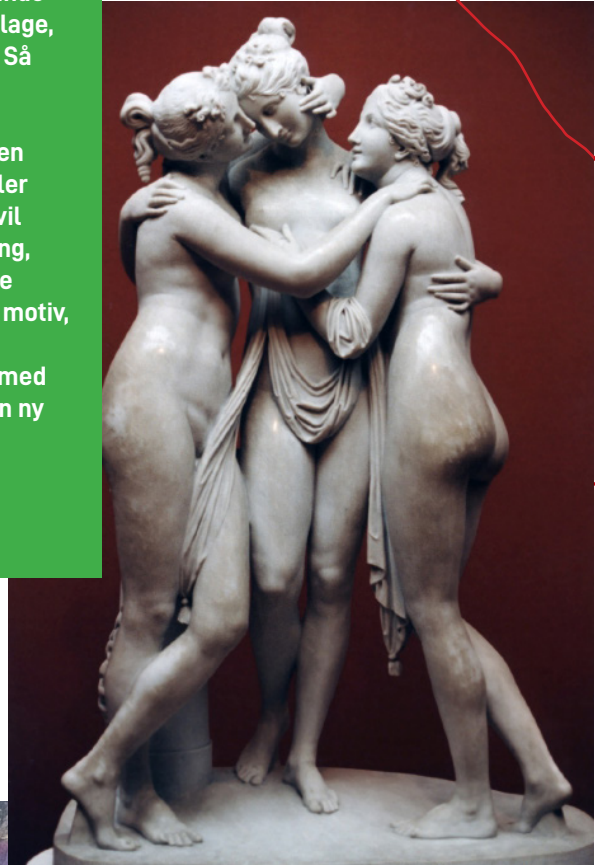
Dolorosa Sinaga: Avante, 2002, Indonesiske kvinder, der mødes for at styrke solidariteten mod den undertrykkende militære magt, der kidnappede deres sønner. De søger retfærdighed for deres forsvundne barn.

PRAKTISK ØVELSE: Parafrase

Nu skal vi eksperimentere med at lave en parafrase. En **parafrase** er en kunstnerisk bearbejdning af et billede, der findes i forvejen. Et eksempel kan være, at man finder en reklame med en kvinde, der støvsuger, klipper kvindefiguren ud, og herefter laver sin egen collage, hvor hun i stedet kæmper mod en drage. Så har man lavet en parafrase.

Det første du skal gøre, er altså at finde en kvindefigur: her på siden, i et magasin eller på nettet. Herefter vælger du en teknik: vil du arbejde med collage, fri tegning/maling, skulptur, installation? Du kan også få dine klassekammerater til at posere som det motiv, du har valgt og fotografere dem foran en udvalgt baggrund. I alle tilfælde skal du med din parafrase sætte kvindefiguren ind i en ny **kontekst**, som du forbinder med frihed.

God fornøjelse!

Antonio Canova, 1757-1822

Forbrug og affald

Der er for tiden stort fokus på, at det er dårligt for planeten, at vi har vænnet os til hele tiden at forbruge og smide væk. "Brug og smid væk"-kulturen bygger på en stor velstand i lande som Danmark, hvor vi har råd til hele tiden at købe meget nyt. Heldigvis kan vi ændre på kulturen igen, og sørge for at producere mindre affald, og at passe godt på vores ting.

I kunsten har forbrug og affald været et tema på flere forskellige måder. I 1960'erne, hvor masseproduceret mad begyndte at dukke op i supermarkedet, valgte kunstneren, Andy Warhol, at male en hel serie af billeder, der forestiller dåse-supper. Særligt ved hans værk er gentagelsen, som minder om den måde varen bliver produceret på i store mængder. På den måde kan vi se en sammenhæng mellem form og indhold.

"Soup Dress", Minikjole lavet af papirfleece, printet med Campbell's Soup Cans-motiv baseret på Andy Warhols kunst

Scan koden og se Andy Warhols originale billede Campbell's Soup Cans fra 1962

Romuald Hazoumé: Ati, 1994

Her ser vi et eksempel på en kunstner, der arbejder med det kasserede affald. I modsætning til Warhol, som lavede billeder af den nyproducerede vare. Kunstneren hedder Romuald Hazoumé. Her ser vi tre forskellige skulpturer, som består af plastdunke, plastikskeer, børster, mm. Ved at tage udgangspunkt i en detalje ved dunken (nemlig 'tuden', som kan ligne en mund) skaber han figurative værker. At de er figurative betyder, at de forestiller noget, vi kan genkende.

Det er det modsatte af et abstrakt værk, som ikke forestiller noget bestemt. Hvad synes du værkerne ligner? Ansigter? Masker? Et andet ord for værker skabt ud fra hverdagsobjekter er 'readymades'. Om lidt skal du lave din helt egen 'readymade'

Romuald Hazoumé: Napo, 2022

Romuald Hazoumé: Noosa, 2016

PRAKTISK ØVELSE: Readymade

Vi skal nu arbejde med affaldet som materiale og skabe et genkendeligt motiv. Ligesom med parafrasen arbejder vi her med de gaver, det giver at arbejde med materiale, der allerede findes. Så skal vi nemlig ikke opfinde alt ud fra fri fantasi. Vælg gerne 2-5 stykker affald i forskellige materialer. L g mærke til en detalje ved et af stykkerne, ligesom Hazoumé har taget udgangspunkt i dunkens tud, som kan ligne en mund. Du skal nu sammensætte stykkerne, så det forestiller noget bestemt, og på den måde bliver figurativt. Du vælger selv, om du vil klippe og klistre stykkerne fast til et lærred som en collage; sammensætte dem til en skulptur; arrangere dem som en installation eller noget helt fjerde. Bare vi til sidst kan se, hvad det forestiller.

God fornøjelse!

Fortidens slavehandel og nutidens flygtninge

I dette kapitel skal vi se på værker, der behandler nogle hårde emner: nemlig fortidens slavehandel og nutidens flygtninge. Men hvordan kan man belyse så alvorlige emner i kunsten? Det skal vi se nærmere på. De værker, vi ser her på siden, er to forskellige installationer. Det ene handler om nutidens flygtninge, det andet om fortidens slavehandel. I begge tilfælde er der tale om sejlads af store menneskemængder tværs over havet. Men med den forskel, at slavehandlen i fortiden sejlede mennesker til andre kontinenter imod deres vilje og hen til en umenneskelig tilværelse, mens nutidens flygtninge er tvunget på flugt af omstændighederne i deres hjemland, og derfor vælger at flygte mod et mere sikkert sted.

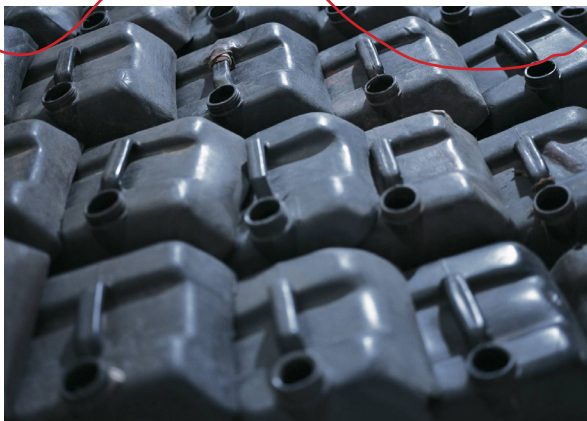
Skal et billede af så alvorlige emner indeholde blod eller mennesker, der lider? Kræver det et enormt lærred, hvor man kan male alle de mennesker, som er på flugt? I de værker, vi skal se på, er der faktisk slet ikke nogen mennesker til stede.

ANALYSEOPGAVE:

Tag et kig på billederne. Hvordan belyser kunstneren, Ai Weiwei, hvor mange menneskeliv, der er på spil, når flygtninge krydser havene, uden at have mennesker med i værket? Hvad tror du, man tænker, hvis man cykler forbi denne bygnings vinduer, som er fyldt til randen med redningsveste?

Ai Weiwei, *Soleil Levant*, 2017. Installationsview fra udstillingen på Kunsthall Charlottenborgs facade, København, 2017. Foto af David Stjernholm. Udlånt af kunstneren og Kunsthall Charlottenborg

Romuald Hazoumé: La Bouche du Roi, 1997–2005

Kunstneren, Romuald Hazoumé, som vi hørte om i sidste kapitel, har lavet dette værk af plastdunke. Han har arrangeret dunkene på gulvet, så de mimer fortidens illustrationer af slavehandlens skibe, hvor mennesker lå som "sild i en tønde". Også i Hazoumés installation ligger dunkene og lapper ind over hinanden. Hvilket udtryk synes du, at dunkene har?

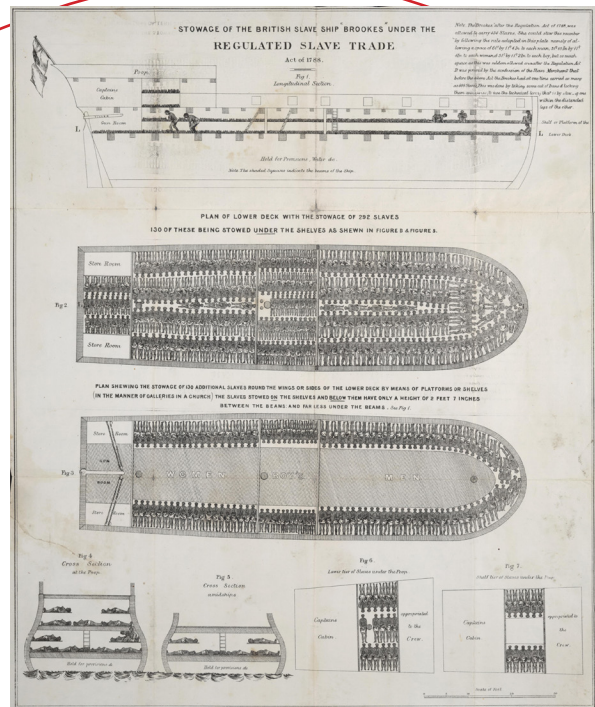

Illustration af britisk slaveskib, 1781

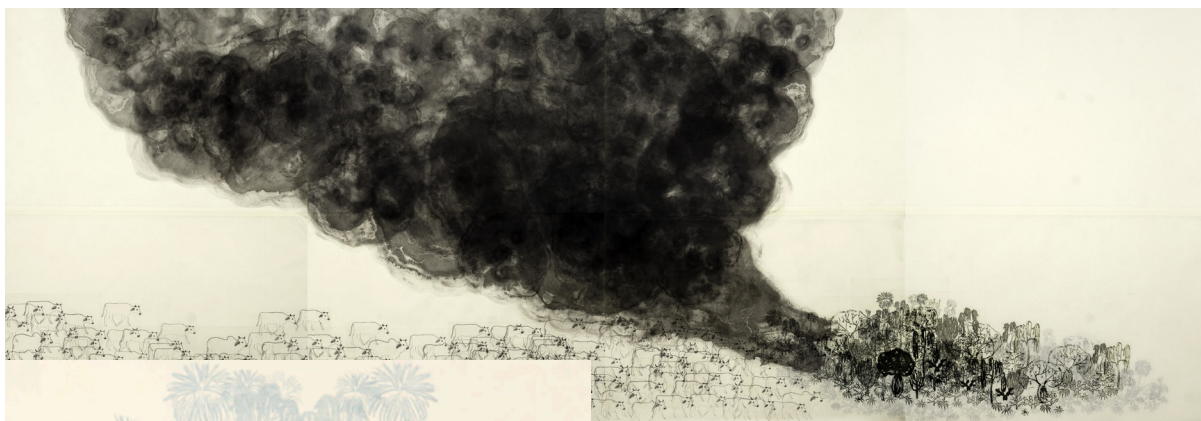
VIDEO

Udenlandske interesser har fortsat stor indflydelse på det afrikanske kontinent. Mød Fatima og Rajabo fra Mozambique i Østafrika. Da man fandt fossile brændsler i landet, strømmede udenlandske selskaber til. De trækker rigdomme ud af landet, mens Fatima og hendes familie blev drevet på flugt. Hvad er de unges fremtidsudsigter? 'Hvad har det med os at gøre i Danmark? Og hvad kan vi gøre?

PRAKTISK ØVELSE: Nærvær - fravær
 I denne opgave skal vi arbejde med at udtrykke et eller flere menneskers nærvær - men faktisk uden brug af nogen menneskefigurer. Lidt ligesom både Ai Weiwei og Hazoumé gør i deres kunst. En anden måde at gøre det på, kunne være at klippe tøj og sko ud af et magasin og arrangere det i en collage uden at tage menneskets krop og hoved med. En tredje måde, er at tegne/male noget, der symboliserer mennesket uden at ligne det: et hjerte, et håndaftryk, en smiley eller andet. Eller som i tegneserier, hvor en hvirvelvind kan illustrere, at en karakter lige er løbet - i fuld fart - ud af billedet. Kun fantasien sætter grænser!

Kampen for natur og miljø

I det sidste kapitel skal det handle om, hvordan kampen for miljøet og for en sund natur kan udtrykkes gennem kunsten. Det kan nemlig se meget forskelligt ud. Prøv at lukke øjnene og forestil dig "forurening". Hvordan ser det ud for dit indre blik? Ofte forbinder vi det med vand i en grumset farve eller mørke røgskyer. Og det lyder måske skørt, men vi skal faktisk også se på billeder, der er smukke og skønne, selvom de afspejler noget, der skader vores miljø. For hvordan ser forurening ud? Det kommer an på, hvor vi står. På øjnene, der ser.

Miriam Rudolph: Colonization by cattle, 2022

Miriam Rudolph: Neocolonial Landscape, 2022

Tag et kig på de første to billeder. De er skabt af kunstneren, Miriam Rudolph, fra Paraguay. Hun illustrerer med sine værker nogle virkelige begivenheder fra hendes hjemland. Man rydder nemlig regnskov for at anlægge plantager til svinefoder til danske svin og kvæg. Men hvordan kan man udtrykke de følelser, det vækker, når man ser livsvigtig natur forsvinde? Miriam bruger en avanceret trykmetode, men resultatet minder lidt om kultegning som materiale til at tegne den afbrændte skov og de store røgskyer. Hendes billeder er figurative, og vi genkender sorte røgskyer som tegn på forurening eller afbrænding. Sådan får Miriam det dystre ind i sine billeder.

VIDEO

Mød Carmen og Liz, to unge mennesker i Paraguay. Liz beskriver deres landsby som en lille ø i et hav af sojabønner. For hele vejen rundt om, er der soja plantager. Hvor der nu gror soja, var der før regnskov. Hvordan påvirker soja plantagerne Carmen og Liz' liv? Hvad har det med os at gøre i Danmark? Og kan vi være med til at stoppe afskovningen?

Screenshot fra Google Maps af Mishka Henners kunstværk Centerfire Feedyard, Ulysses, Kansas, 2012-13

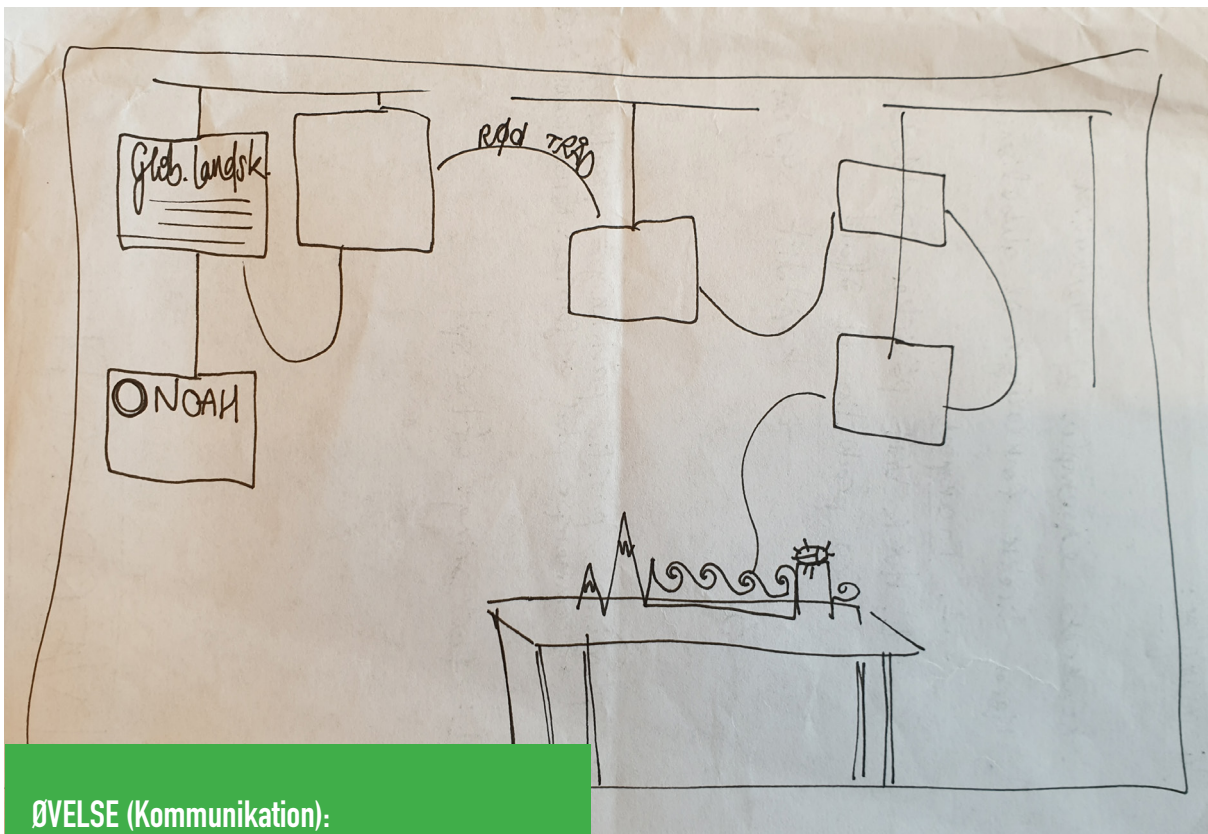
PRAKTISK ØVELSE: Din sag

I forløbet om politisk kunst har vi set på værker, der giver os forskellige vinkler på den verden, vi lever i. I denne øvelse, skal du lave et billede eller en collage, som illustrerer en politisk sag, som du synes er vigtig. Den kan være stor og global eller den kan være mindre og f.eks. omhandle noget i din hverdag. Du skal både bruge elementer, du synes er smukke og elementer, du synes er grimme eller ligefrem ækle. Som eksempel kan du bruge et ulækkert materiale (som affald) til at forme noget smukt, der forestiller det, du vil formidle. Eller du kan tegne noget, du synes er ækelt - men med smukke farver og fine detaljer. Kun fantasien sætter grænser.

Vi skal nu se et helt andet udtryk. Tag et kig på de sidste billeder på siden. Hvad synes du, de ligner? Faktisk er det to satellitbilleder af kvægfarme i USA. Selvom kvæg-industri er dårligt for vores klima, er der noget smukt og dragende ved billederne. Vi ser dem nemlig på så lang afstand, at billedet bliver abstrakt. Derfor er det svært at leve sig ind i det, de afspejler. I stedet ser vi de flotte farver, linjer og mønstre i landskabet.

udstilling

Gennem de sidste par uger har I arbejdet med temaet Politisk kunst. Nu er det tid til, at I indvier jeres omgivelser i de overvejelser, I har gjort, og de øvelser, I har arbejdet med, hvilke indsigter I har fået og spørgsmål, I har stillet

ØVELSE (Kommunikation):

Lav en fælles udstilling med de værker, som I har skabt i forløbet. I skal overveje, hvordan de præsenteres, så beskueren får den mest interessante oplevelse. Overvej for eksempel: Hvordan I vil bruge rummet i udstillingen (vægge, loft gulv)

Skal værkerne hænges op eller stå på noget?

Er der noget, der skal fremhæves? (placeres centralt, have ekstra lys på)

Lav først en skitse over udstillingen, derefter kan I gå i gang.

Inspirationsbillede

Foto: Darya Sannikova

Foto: Mali Maeder

Fagbegreber

Parafrase

(fra græsk para: ved siden af + frase: udtryk). En fri bearbejdning eller fortolkning af en anden kunstners værk. Det kan være inden for litteratur, musik eller billedkunst.

Formidle

At viderebringe noget ved at fungere som forbindelsesled.

Installation

(i kunst) en kunstform, hvor værket består af genstande, der i sig selv ikke er et kunstværk. Kunsten opstår derimod i samspillet mellem genstandene og disses samlede udtryk og kommunikation med beskueren.

kontekst

Betyder 'sammenhæng'. F.eks. en sproglig eller billedlig sammenhæng, som et ord, billede eller udtryk indgår i.

Motiv

Et motiv er det, som et billede forestiller. Hvis man tager et billede af en person, kaldes personen på billedet for et motiv. Det samme gælder for malerier og andre kunstværker. Hvis et kunstværk ikke har noget klart motiv, kaldes det et foret abstrakt kunstværk.

Iscenesætte

At sætte noget i scene – fra tekst til handling. Det vil sige den proces, hvori man udvælger, designer, tilpasser eller ændrer et teaterstykke eller en films scenerum. Det kan også bruges til at beskrive, hvordan man "sætter scenen" til et kunstværk.

koloni

En koloni er et magtområde, som en stat opretter uden for sit eget territorium. Grønland var f.eks. en dansk koloni i mere end 200 år.

subjekt/objekt

Et subjekt er en bevidsthed som retter sig mod noget andet, nemlig objektet. Subjektet er aktivt og observerer, iagttager, former, handler, osv. Hvorimod objektet er passivt.

Perspektiv (synsvinkel)

Synsvinkel henviser til den, der fortæller en historie, og her kan historie også forstås som f.eks. et maleri. Synsvinklen er altså perspektivet af historien. Synsvinklen er også det perspektiv, som læsere eller seere opfatter og oplever den historie, der bliver fortalt.

til læreren

Kære lærer

Forløbet om landskaber har mange delelementer, som kan bruges uafhængigt af hinanden.

Hvis du ønsker at arbejde med hele forløbet kan det sagtens strække sig over 10-12 uger, men du kan også plukke de dele ud, som du synes passer bedst ind i din årsplan.

Hvis I ikke allerede har arbejdet med akvarel og ikke har planer om det, kan øvelsen med vådt-i-vådt på side 7 f.eks. erstattes af en digital collage, eller I kan prioritere tid til fordybelse i de andre af de teknikker I vælger.

QR-koderne med videohilsner fra unge i de områder, vi arbejder med ude i verden, kan bruges som supplement og inspiration.

God arbejdslyst.

politisk kunst

Undervisningsmateriale udviklet af:

Anna Rønne
Sarah Strunge
Kyla Andersen
Annika Nilsson
Emmeline Werner

Forside og Layout: Frederikke Becher

Trykt af:

1. udgave, september, 2024

Udgivet af NOAHs forlag 2024

Citeres som: NOAH Friends of the Earth Denmark, 2024.

Globale landskaber

Trykte eksempler kan bestilles på noah@noah.dk eller tlf.
35361212

NOAH Friends of the Earth Denmark

Sekretariatet

Studiestræde 24

1455 København K

Telefon: 35 36 12 12

Mail: noah@noah.dk

Hjemmeside: www.noah.dk

Facebook: www.facebook.com/miljoretfaerdighed

Instagram: https://www.instagram.com/noah_friends_of_the_earth/

Publikationen kan hentes gratis i pdf-format
fra NOAHs hjemmeside

Læs mere på noah.dk

Materialet er blevet til med støtte fra Udenrigsministeriets
Oplysnings og Engagements-pulje.

